

KAJAANIN KAUPUNKI

**ARVIOINTIKERTOMUS
2019**

Tarkastuslautakunta 26.5.2020

Sisällys

1 TARKASTUSLAUTAKUNTA	3
1.1 Tarkastuslautakunnan kokoonpano.....	3
1.2 Tarkastuslautakunnan toiminta.....	3
1.3 Tilintarkastus	4
1.4 Arvioinnin lähtökohdat	4
2 AIKAISEMPIEN VUOSIEN SUOSITUSTEN SEURANTA	5
3 ARVIO ASETETTUJEN TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN SAAVUTTAMISESTA VUONNA 2019	6
3.1 Kaupunkistrategian toteutuminen.....	6
3.2 Toimintakertomuksessa raportoitujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen	7
4 MUUT TOIMINNAN JA TALouden ARVIOINNIT	9
4.1 Talous.....	9
4.2 Henkilöstö	11
4.3 Investoinnit	11
4.4 Tarkastuslautakunnan valitsemien painopistealueiden arviointi	13
5 MUUT HAVAINNOT	20
Kiitokset.....	22
Allekirjoitukset.....	22
AIKAISEMPIEN VUOSIEN SUOSITUSTEN SEURANTA (Liite 1)	23

1 TARKASTUSLAUTAKUNTA

1.1 Tarkastuslautakunnan kokoonpano

Tarkastuslautakuntaan on valittu toimikaudeksi 2017–2021:

varsinaiset jäsenet

Toppinen Ari, puheenjohtaja
Arffman Pasi, varapuheenjohtaja
Klemetti Kyösti
Kyllönen Sari
Törrö Leena

henkilökohtaiset varajäsenet

Leppänen Akseli
Romppainen Mikko
Lesonen Jouni
Mikkonen Ritva
Tartia-Jalonen Aila

Lautakunnan sihteerinä on toiminut hallintosuunnittelija Taina Juntunen.

1.2 Tarkastuslautakunnan toiminta

Tarkastuslautakunta on pitänyt kertomusvuonna 2019 kolmetoista kokousta. Kokouksissa on tavattu toimialojen johtavia viranhaltijoita sekä käsitelty tilintarkastajan raportointia ja arviointikohteita. Lisäksi lautakunta on kokoontunut viisi kertaa vuonna 2020 arviointikertomuksen laadintaa varten. Lautakunnan jäsenet ovat osallistuneet 21.3.2019 Kajaanissa järjestettyyn tarkastuslautakunnille tarkoitettuun ulkopuoliseen koulutukseen.

Lautakunta valmisteli kuntalain mukaisen sidonnaisuusrekisterin pitämistä koskevan asian ja vei sidonnaisuusrekisterin tiedoksi kaupunginvaltuustolle 9.12.2019.

Arvioinnin painopistealueiksi on tarkastuslautakunnan hyväksymän työsuunnitelman mukaisesti valittu työllisyyden hoito, tietohallinto, elinvoima, rahavarojen hallinta, verotulot ja valtionosuudet, perusopetus, maahanmuuttajapalvelut, tilapalvelut, pelastustoimi, Kajaanin Mamselli –liikelaitos sekä sisäisen tarkastuksen toimenpideohjelman toteutuminen (hankintatoimi).

1.3 Tilintarkastus

Kaupunginvaltuusto on 13.2.2017, § 4, valinnut Kajaanin kaupungin vuosien 2017–2020 hallinnon ja talouden sekä kaupungin tytäryhtiöiden tilintarkastuksen suorittajaksi JHTT-yhteisö KPMG Julkishallinnon Palvelut Oy:n. Vastuullisena tilintarkastajana on toiminut JHT, KHT Antti Kääriäinen ja hänen varahenkilönään on ollut JHT, KHT Katri Hokkanen.

Tilintarkastuksen laajuus on sopimuksen mukaisesti seuraava: kaupunki 65 pv/vuosi, EU-hankkeet 3 pv ja tytäryhtiöiden tarkastus 55 pv. Lisäksi Kajaanin Ammattikorkeakoulu Oy:n hanketarkastukseen on varattu 10 päivää. Tilintarkastajat ovat raportoineet havainnoistaan tarkastuslautakunnalle tarkastusvuoden aikana kolme kertaa. Lisäksi tilintarkastaja on esitellyt erillisraportit/muistiot KOY Kajaanin Pietarin ja Kajaanin AMK Oy:n tilikauden aikaisista ja KOY Kajaanin Pietarin tilinpäätöstarkastuksista.

1.4 Arvioinnin lähtökohdat

Tarkastuslautakunnan on kuntalain 121 §:n mukaan valmistettava valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat ja arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi tarkastuslautakunnan on huolehdittava kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteen sovittamisesta. Mikäli kunnan taseessa on kattamatonta alijämää, on tarkastuslautakunnan arvioitava talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä.

Kunnan ulkoisen tarkastuksen toimijoita ovat tilintarkastaja ja tarkastuslautakunta. Varsinaisen tilintarkastuksen suorittaminen ja tilintarkastuskertomuksen laatiminen sekä oikeudellinen vastuu tarkastuksesta ja sen laadusta kuuluvat tilintarkastajalle.

Arviointikertomus laaditaan tilinpäätöksestä kerättyjen tietojen pohjalta ja osittain tarkastuslautakunnan itsensä keräämien tietojen pohjalta. Arviointikertomuksessa vältetään tilinpäätöksessä ja toimintakertomuksessa esitettyjen asioiden tarpeetonta toistamista ja keskitytään niissä olevien merkittävimpien poikkeamien arviointiin.

2 AIKAISEMPIEN VUOSIEN SUOSITUSTEN SEURANTA

Vuotta 2018 koskevassa arviointikertomuksessa esitetyistä havainnoista on kaupunginhallitus antanut selvityksensä kaupunginvaltuustolle 30.9.2019.

Havainnot ja saadut vastaukset ovat liitteenä nro 1.

Tarkastuslautakunnan arvio

Tarkastuslautakunta toteaa, että peruskaupungin tulos ilman satunnaisia eriä on edelleen vahvasti alijäämäinen. Lautakunta odottaa sopeuttamisohjelman tuovan tuloksia.

Lautakunta kysyy, mitä on aidosti tehty koulutusliikelaitoksen oppilaiden päihdekasvatukseen eteen, ja onko olemassa vertailukelpoisia tuloksia aikaisempiin vuosiin verrattuna?

Tarkastuslautakunta toteaa, että sairauspoissaolot ovat lähteneet vähenemään, mutta samanaikaisesti sairauslomien palkkakustannukset ovat kasvaneet vuodesta 2018 vuoteen 2019. Palkkakustannusten nousu johtuu saadun selvityksen mukaan palkallisten sairauslomien lisääntymisestä.

Peruskaupungin ja koko konsernin toiminta on ollut tuloksellista, ja merkittäviä poikkeamia ei ole ollut. Poikkeamaselvitykset eri toimialojen ja eri osioiden välillä ovat tasalaatuistuneet.

Lautakunta suosittaa, että omistajapoliittisia toimia Kainuun Soten toiminnan tehostamiseksi jatketaan yhteistyössä Kainuun kuntien ja Soten kanssa.

Hankintatoimi on lautakunnan yhtenä painopistealueena vuoden 2019 arvioinnissa, ja siitä tarkemmin kohdassa 4.4.

Lautakunta toteaa, että sivistystoimiala on panostanut erityistä tukea saavien oppilaiden opetukseen lautakunnan suosituksen mukaisesti. Perusopetus on lautakunnan yhtenä vuoden 2019 arvioinnin painopistealueena; lähemmin kohdassa 4.4.

3 ARVIO ASETETTUIJEN TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN SAAVUTTAMISESTA VUONNA 2019

3.1 Kaupunkistrategian toteutuminen

Kuntalain 37 §:n mukaan kunnassa on oltava kuntastrategia, jossa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Kuntastrategian tulee perustua arvioon kunnan nykytilanteesta sekä tulevista toimintaympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksista kunnan tehtävien toteuttamiseen. Kuntastrategiassa tulee olla määriteltynä myös sen toteutumisen arviointi ja seuranta.

Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt 11.6.2018 kaupunkistrategian Luontokaupunki Kajaani – kasvun kärjessä 2022 sekä omistajapoliittiset linjaukset. Strategian mittarit hyväksytään talousarvion käsittelyn yhteydessä. Strategiaan sisältyy neljä kasvuteemaa:

1. *Hyvää elämää älykkäässä kaupungissa*

Kajaanilaisten tyytyväisyys palveluihin ja mahdollisuuksiin osallistua ja vaikuttaa lisääntyvät.

2. *Resurssiviisautta luontokaupungissa*

Kannamme vastuumme tulevaisuudesta ja vähennämme kasvihuonekaasupäästöjä.

3. *Tulevaisuus on nuorissa*

Nuorilla on mielekästä tekemistä. He opiskelevat tai ovat töissä.

4. *Osaajista elinvoimaa*

Väkiluku kääntyy kasvuun. Työllisyystilanne on hyvä ja opiskelijat hakeutuvat Kajaaniin.

Väestö vähenee edelleen, ja väheneminen ja poismuutto ovat suhteellisesti suurinta alle 25-vuotiaiden ikäluokassa. Työllistyminen on heikointa alle 25-vuotiaiden ikäryhmässä.

Lievää kohentumista on kuitenkin tapahtunut ja strategian toteuttaminen 2019 on toteutunut.

- Absoluuttinen työssäkävijöiden määrä on vähentynyt huolimatta työttömyyden laskusta.
- Työvoiman saatavuus on edelleen heikkoa. Avainalojen lisäksi on työvoiman saatavuus huonontunut myös muihin ammattiryhmiin.
- Yritystoiminta on kehittynyt lähinnä suuryritysten osalta ja työpaikat ovat lisääntyneet (suhdanneherkkyysriski)
- Panostaminen lasten ja nuorten yrittäjyyskasvatukseen on herättänyt positiivista mielikuvaa valtakunnan tasolla
- Erityistukea tarvitsevien lasten määrä lisääntyy. Sivistystoimi on kuitenkin pyrkinyt vastaamaan tuen tarpeeseen lisäämällä henkilöstöään.
- Kaupunki on panostanut strategiansa mukaisesti nuorten ja lasten hyvinvointiin luomalla ja parantamalla liikuntaharrastusmahdollisuuksia. Tämä näkyy myös terveystutkimuksen antamassa positiivisessa tuloksessa lasten ja nuorten osalta.
- Kaupunkilaisten, lasten ja nuorten vaikutusmahdollisuuksia ja osallisuutta hankkeiden suunnitteluun on ryhdytty kehittämään. Sähköisten palveluiden kehittämistä on aloitettu ja sähköisiä palveluita on otettu käyttöön.

Tarkastuslautakunnan arvio

Kokonaisuudessaan helposti hahmotettavan ja ytimekkään kaupunkistrategian toteuttamisen ensimmäinen vuosi vaikuttaa lähteneen positiivisesti käyntiin.

Tarkastuslautakunta uudistaa kysymyksen, mitä työvoiman saatavuuden edistämiseksi on tehty? Työvoimapula ei koske ainoastaan avainaloja, vaan myös suorittavaa työvoimaa. Millaisia kehittämistoimia on tehty ulkomaisen työvoiman saatavuuden edistämiseksi?

3.2 Toimintakertomuksessa raportoitujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Seuraavassa keskitytään eri toimialojen ja liikelaitosten asettamien valtuustoon nähtävien toiminnallisten tavoitteiden merkittävimpiin poikkeamiin v. 2019.

Toimialat

Käyttötalouden sitovuustaso on toimintakate/toimiala/netto. Suurin ylitys oli konsernihallinto – toimialalla eli 2,5 miljoonaa euroa. Sivistystoimialan ylitys oli 1,1 miljoonaa euroa; muilla toimialoilla ei ollut ylityksiä.

Konsernihallinnon palvelulinjauksissa tavoitteeksi asetettu Kainuun Sote - kuntayhtymän maksuosuus 130,0 milj. euroa vuonna 2019 ei toteutunut. Maksuosuus oli 139,1 milj. euroa ja kasvua edelliseen vuoteen verrattuna oli 1,1 prosenttia.

Toimialojen toiminnalliset tavoitteet toteutuivat pääasiassa suunnitellusti.

Liikelaikokset

Liikelaitos	Tavoitteet	Toteuma
Koulutusliikelaitos	ylijäämä 250 000 € peruspääoman korko ammattillisen koulutuksen reformi opintojen keskeyttäminen <7 % (KAO) suoritetut tutkinnot > v. 2018 (1 526 vuonna 2018) lukion opiskelijakysely, keskiarvo > 4,5	ylijäämä 418 000 € tuloutus 1 500,00 € haltuunotto ja sisäistäminen kesken 11,8 % 1 397 tutkintoa tai tutkinnon osaa 4,4
Vimpelinlaakson kehittämissiikelaitos	ylijäämä >0 euroa peruspääoman korko	ylijäämä 171 000 euroa tuloutus kaupungille 852,00 € 794 028 €
Kajaanin kaupunginteatteri	investoinnit 900 000 € toiminta-avustus 1,2 milj. € ylijäämä >0	toteutui alijäämä 125 000 € tilaratkaisut eivät vielä toteutuneet
Kajaanin Vesi	peruspääoman korko kävijämäärä 26 000- 30 000 ylijäämä > 700 000 € tuottovaatimus 1,2 milj. €	tuloutus 300,00 € 24 467 ylijäämä 978 000 € tuloutus 1,2 milj. € vesihuollon kehittämissuunnitelman ja taksamallin uudistaminen siirtyvät
Kajaanin Mamselli	investoinnit 3 055 000 € ylijäämä >0 peruspääoman korko	2 458 146 € ylijäämä 154 000 € tuloutus 50 000 €

Tytäryhtiöt

Tytäryhtiö	Tavoitteet	Toteuma
Kiinteistö Oy Kajaanin Pietari	käyttöaste yli 90 % vuokrasaavat alle 2,3 % vuokratuotoista liikevaihto 16,8 milj. € liikevoitto -300 000 €	88,70 % (89,50 %) 2,45 % (2,16 %) 16,8 milj. € (16,7 milj. €) 635 000 €
Kajaanin Teknologiakeskus Oy	vuokrausaste noin 95 % liikevaihto 3,2 milj. € liikevoitto 231 000 €	94,9 % (89,50 %) 3,3 milj. € (2,9 milj. €) 188 334 € (438 000 €)
Loiste-konserni	liikevaihto 165 milj. € liikevoitto 13,9 milj. €	156 milj. € (121 milj. €) 10,7 milj. € (8,9 milj. €)
Edukai Oy	liikevaihto 1,3 milj. € liikevoitto 150 000 €	1,11 milj. € 25 000 €
Kajaanin ammattikorkeakoulu Oy	liikevaihto 19,5 milj. € liikevoitto -520 000 €	17,8 milj. € (17,4 milj. €) - 85 195 €

(suluissa vertailu vuoteen 2018)

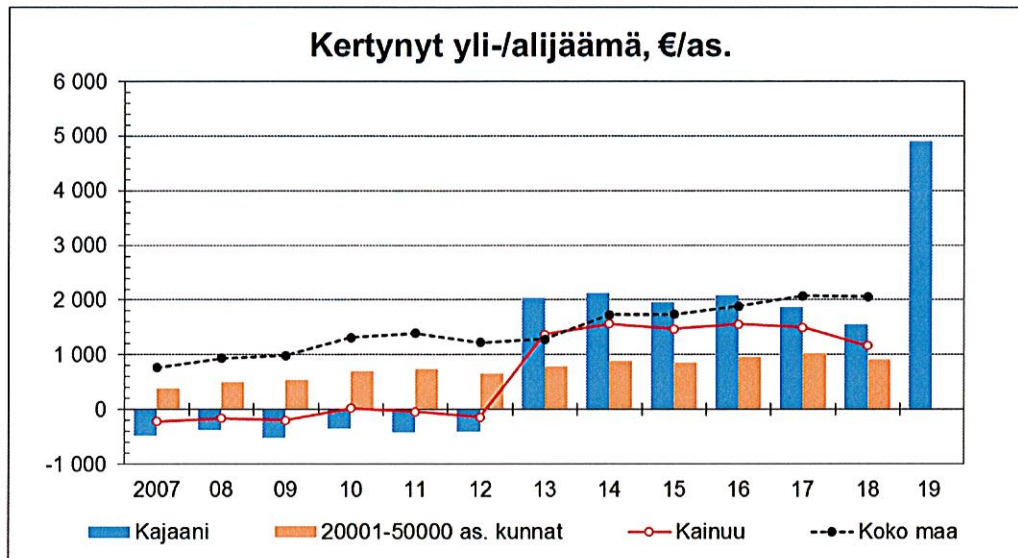
Tarkastuslautakunnan arvio:

Merkittäviä poikkeamia eri toimialoilla, liikelaitoksissa tai tytäryhtiöissä ei tullut esille.

4 MUUT TOIMINNAN JA TALOUDEN ARVIOINNIT

4.1 Talous

Kajaanin kaupungilla **ei ole kattamatonta alijäämää**, joten Kajaanin kaupungilla ei ole kuntalain tarkoittamaa talouden tasapainottamisvelvoitetta. Tilikauden 2019 ylijäämä (peruskaupunki + liikelaitokset) 122,9 milj. euroa on ehdotettu siirrettäväksi edellisten tilikausien yli-/alijäämätileille, minkä jälkeen edellisten tilikausien ylijäämäksi muodostuu 180,3 milj. euroa.

(Lähde: Kajaanin kaupungin talouspalvelut)

Lainat ovat kasvaneet edelliseen tilikauteen verrattuna 9,2 milj. euroa, ja niitä on 123,2 milj. euroa (114 milj. euroa vuonna 2018). Kun peruskaupungin lainamäärään lisätään myös liikelaitosten lainat, ovat ne yhteensä 134,1 milj. euroa vuonna 2019. Näistä pitkäaikaista lainaa on 87,7 milj. euroa ja lyhytaikaista 46,4 milj. euroa. Peruskaupungin ja liikelaitosten lainamäärä on 3 651 euroa/asukas (3 255 euroa/asukas vuonna 2018).

Koko konsernilainamäärä on 16 318 euroa/asukas (10 378 euroa/asukas vuonna 2018).

Peruskaupunki:

Toimintakulut 271 milj. euroa olivat 9,2 milj. euroa suuremmat kuin vuonna 2018 (kasvua edelliseen vuoteen verrattuna 3,5 %) ja ne olivat 4,1 milj. euroa talousarviota suuremmat. Palveluiden ostot (yhteensä 172 milj. euroa) ylittyivät 4,15 milj. euroa talousarvioon nähden.

Toimintatuotot ovat vähentyneet edelliseen tilikauteen verrattuna 1,6 milj. euroa.

Toimintakate (-232 milj. euroa) oli noin -10,9 milj. euroa eli -4,9 % heikompi kuin edellisena vuonna. Suurimmat ylitykset olivat konsernihallinto-toimialalla 2,5 milj. euroa ja sivistystoimialalla 1,1 milj. euroa. Muilla toimialoilla ei ollut ylityksiä.

Vuosikate oli 35,7 milj. euroa eli noin 40,8 milj. euroa edellisvuotta parempi. Rahoitustuotot olivat 30,6 milj. euroa talousarviota suuremmat Loisten osingonjaon johdosta.

Loiste Oy:n osakkeiden myyntivoitto 120 milj. euroa on esitetty tuloslaskelman **sattunnaisissa erissä**.

Tarkastuslautakunnan arvio

Tarkastuslautakunta toteaa, että konsernin lainakanta 16 318 euroa/asukas on suuri, mutta kaupunki ei ole antanut kuitenkaan takausta konsernilainoista. Huomattava on, että kaupungin toiminnallinen tulos ilman satunnaisia eriä ja kertaluontoisia osinkotuottoja on alijäämäinen.

4.2 Henkilöstö

Peruskaupungin henkilöstökulut olivat 2,8 milj. euroa eli 4,9 % suuremmat kuin edellisenä vuonna, ja henkilöstömäärä lisääntyi 40 henkilötyövuodella.

Toimet sairauspoissaolojen vähentämiseksi on aloitettu, ja kaupungille on palkattu mm. työhyvinvointipäällikkö. Henkilöstön sairauslomat ovat vähentyneet, mutta sen sijaan sairausloma-ajan palkkakustannukset ovat lisääntyneet. Yksiselitteisiä syitä palkkakustannusten nousuun ei ole pystytty ilmoittamaan. Yleinen palkkataso nousi vuonna 2019 paikallisen järjestelyerän ja 1 %:n suuruisen yleiskorotuksen johdosta. Vaikka vuonna 2018 oli palkattomia sairauslomia huomattavasti enemmän kuin vuonna 2019, työntekijöillä oli vuonna 2019 enemmän sairauslomia täydellä palkalla ja 2/3 palkalla. Jälkimmäisten osuus kasvoi 125 % (276 780 euroa) edellisestä vuodesta.

Tarkastuslautakunnan arvio

Tarkastuslautakunta kannustaa kehittämään yhteistyötä työterveyshuollon ja muiden toimijoiden kanssa sairauspoissaolojen vähentämiseen ja työssä jaksamisen tukemiseen kustannusten pienentämiseksi.

4.3 Investoinnit

Peruskaupungin investointimenot 22,1 milj. euroa alittavat talousarvion 0,9 miljonnalla eurolla, ja rahoitusosuuksia on saatu 60 000 euroa enemmän kuin talousarviossa oli varauduttu. Investointien sitovuustaso on nettomeno.

Suurimmat investointikohteet olivat:

Kohde	Toteuma v. 2019/€	Toteuma v. 2018/€
Kajaanin lyseo	10 500 000	1 778 000
Uusi harjoitusjäähalli ja vanhan jäähallin korjaus	3 000 000	2 777 000
Matkakeskus	800 000	1 100 000

(Harjoitusjäähalli, havainnekuva arkkitehti Simo Karjalainen)

Talonrakennusinvestoinneissa sitovana tavoitteena oli 18 000 000 euroa ja toteutuma oli noin 17 360 000 euroa. Määrärahasäästö on syntynyt pääasiassa usean vuoden kestäväen Lyseon hankkeen jaksotuksen poikkeamista talousarvioon nähden. Uusi harjoitusjäähalli ja Kätönlahden koulun liikuntasali on uusina kohteina otettu käyttöön arviointivuoden aikana.

Tarkastuslautakunnan arvio

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan investoinnit ovat toteutuneet suunnitellusti eikä merkittäviä kustannusten poikkeamia ole ollut.

4.4 Tarkastuslautakunnan valitsemien painopistealueiden arviointi

Työllisyyden hoito

Kajaanin kaupungin työllisyydenhoidon yksikkö on tehnyt yhteistyötä monen eri yhteistyötahon ja sopimuskumppanin kanssa. Kaupunki on myöntänyt työllisyysavustuksia ja kuntalisää eri toimijoille, sekä jakanut nuorille kesätyöseteleitä yhteensä 618 kpl työllistymisen edistämiseksi. Kuntalisän käyttöä on saatu lisättyä tavoitteiden mukaisesti.

Työllisyydessä on painotettu nuorten työllisyyden edistymistä, Typ-toiminnan kehittämistä, yhdistysten työllistämisen mahdollisuuksien parantamista, työttömien työkyvyn arviointia ja eläkeselvittelyä sekä velvoitetyöllistettyjen työllistämistä. Työllisyyden hoidon valitut palvelulinjaukset ovat toteutuneet.

Tarkastusvuoden 2019 aikana Kajaanin kaupunki on työllistänyt palkkatuella, kokoaikaisesti, osa-aikaisesti ja oppisopimuksella keskimäärän 50 henkilöä kuukausittain. Kokonaisuutena kaupunki on vastannut hyvin työttömien moninasiin tarpeisiin ja ollut edesauttamassa työttömien työllistymistä.

Työttömyys on laskenut Kajaanissa ja koko Kainuussa jo 53 kuukautta yhtäjaksoisesti. Erityisesti suurta pulaa on ollut terveydenhuollon erityisasiantuntijoista ja asiantuntijoista, prosessityöntekijöistä, siivoajista, asiakaspalvelutyöntekijöistä sekä avustavista keittiö- ja ruokatyöntekijöistä. Kajaanin työttömyysprosentti oli vuoden lopussa 10,6 (Ely, työllisyyskatsaus. 12/2019).

Yleisesti ottaen pitkäaikaistyöttömyys on ollut laskussa. Kajaanissa työmarkkinatuen euromääräinen kuntaosuus on ollut laskusuuntainen. Kajaanin yli 1000 pv pitkäaikaistyöttömien osuus on kuitenkin jatkanut kasvuaan jo useamman vuoden ajan.

Työmarkkinatuen kuntarahoitusosuus 2016–2019			
Vuosi	300–999 pv	yli 1000 pv	€
2019	364	282	2 878 507,07
2018	413	268	2 993 688,39
2017	419	245	3 055 750,57
2016	445	232	3 071 737,68

Tarkastuslautakunnan arvio

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota kasvavaan pitkäaikaistyöttömien (yli 1000 pv) määrään ja kehottaa työllisyysjaostoa miettimään linjauksia ja toimenpiteitä, joilla näiden pitkäaikaistyöttömien määrää saadaan laskuun.

Tietohallinto

Kaupunki on irtisanonut sopimuksen Kainuun Soten tietohallintopalveluista päätymään 31.12.2020 ja lähtenyt vahvistamaan omaa tietohallinto-organisaatiotaan. Tavoitteena on ollut palkata kolme asiantuntijaa vuonna 2019, mutta kaikkia ei ole saatu palkattua vielä arviointivuonna.

Tietohallinto on tunnistanut muutosvaiheeseen liittyviä riskejä ja aloittanut valmistautumisen riskien minimointiin.

Kaupungin tavoite 24/7 asiointimahdollisuudesta ei täysin toteutunut. Osa sähköisten toimintojen käyttöönnotosta on siirtynyt vuodelle 2020.

Tarkastuslautakunnan arvio:

Tietohallinto on tehnyt hyvää työtä kartoittamalla riskitekijät valmistautuessaan luomaan omaa tiedonhallintamallia sopimusten päättyessä.

Maahanmuuttajapalvelut

Kajaanin Maahanmuuttajapalveluissa keskityttiin asiakaslähtöiseen esikotouttavaan ja kotouttavaan sosiaalityöhön, ohjaukseen ja neuvontaan sairaan-/terveydenhoitopalveluiden tuottamiseen sekä moniammatilliseen verkostotyöhön eri maahanmuuttajatoimijoiden, -järjestöjen ja kolmannen sektorin kanssa.

Maahanmuuttopalveluissa on pääasiassa kolmea asiakkuutta: vastaanottokeskus (Tupa-asiakkaat), maahanmuuttaja-yksikkö (super-asiakkaat) ja muut ulkomaalaiset (Top-asiakkaat). Vastaanottokeskuksen asiakkaat ovat turvapaikanhakijoita, maahanmuuttajat – yksikön asiakkaita ovat pakolaisia, heidän perheenjäseniään tai oleskeluluvan saaneita turvapaikanhakijoita ja muut ulkomaalaiset ovat tulleet maahan esimerkiksi työn, opiskelun tai perhesyiden vuoksi.

Keväällä 2019 Kajaanin vastaanottokeskukseen (VOK) saapui uusia turvapaikanhakijoita Helsingissä lakkautetusta keskuksesta. Alun perin suunnitellusta 50 henkilöstä

Kajaaniin saapui lopulta 30 henkilöä. Vuoden lopussa Kajaanin VOK:ssa oli 112 asiakasta, joista kuusi oli yksityismajoituksessa.

Kuntapuolella maahanmuuttajapalvelut ja ELY-keskus solmivat sopimuksen ns. hätätapausten vastaanotosta. Kajaaniin saapui tätä kautta yksi perhe ja yksi yksittäinen henkilö kesän aikana. Heidän lisäksi saapui kiintiöpakolaisia 20 henkilöä. Vuoden lopussa kuntapuolen asiakkaita oli 182.

Kajaani haluaa lisätä vuosittain otettavien kiintiöpakolaisten määrää, jos valtakunnallista kiintiötä kasvatetaan. Valtakunnallisessa kiintiössä ei ole tapahtunut muutosta.

Maahanmuuttopalveluiden toimintatuotot ja toimintakulut ovat +/-0

Tarkastuslautakunnan arvio:

Maahanmuuttajapalveluiden palvelulinjaus toteutui.

Elinvoima

Elinvoimaisuus on vahvasti riippuvainen alueen vetovoimaisuudesta – vetovoimainen alue pystyy houkuttelemaan asukkaita, yrityksiä, työntekijöitä ja matkailijoita. Matkailun määrä on lisääntynyt Kainuun alueella. Pääosin matkailun lisääntyminen on keskittynyt Vuokatin alueelle. Uusien asukkaiden ja varsinkin työikäisten houkuttelemisessa riittävässä määrin ei ole onnistuttu. Nettomaassamuutto on edelleen negatiivinen. Vetovoimaisuuteen ja kaupungin tunnettuuteen on erityisesti kiinnitettävä huomiota.

Uusien työpaikkojen lisääntyminen on ollut positiivista. Uudet työpaikat ovat kuitenkin pääosin muutaman suuren työnantajan varassa. Tämä luo riskiä markkinatilanteiden vaihtelun aiheuttamille heilahteluille. Muutoin yrityskannan lisääntyminen on ollut keskimääräistä vähäisempää.

Työpaikkojen ja koulutuksen yhteistyö ovat parasta rekrytointimarkkinointia tulevan työvoiman houkuttelemiseksi. Tähän Kajaanin ammattiopisto on panostanut ja mielestämme onnistunut siinä hyvin. Tätä tulee edelleen tehostaa.

Hyvinvoivat ihmiset ylläpitävät ja mahdollistavat elinvoimaa alueella. Kajaani on omassa mittakaavassaan toteuttanut investoinneilla hyvin lasten ja nuorten, kuten aikuistenkin, liikuntaharrastusmahdollisuuksia. Kunnan elinvoiman kannalta tärkeätä on, että kunnan talous on kestäväällä pohjalla ottaen huomioon väestön ikärakenteen ja muut yhteiskunnan muutokset. Edelleen ilman satunnaisia, tosin merkittäviä tuottoja, peruskaupungin talous on alijäämäinen. Kaupungin houkuttelevuuden kannalta

välttämättömien investointien, kulttuurin ja liikunnan sekä perusopetuksen turvaamiseksi olisi tärkeää saada talous tasapainoon.

Tarkastuslautakunnan arvio:

Tarkastuslautakunta katsoo että elinvoimaisuuden lisäämiseksi on tehty hyviä asioita. Kuitenkin jatkossa on edelleen panostettava yritystoiminnan toimintaedellytysten parantamiseen ja kaupungin houkuttelevuuden parantamiseen riittävän työikäisen väestön turvaamiseksi.

Verotulot ja valtionosuudet

Verotulokertymä on 138,4 milj. euroa, joka on 2,8 milj. euroa (+2,1 %) edellisvuotta enemmän. Valtionosuudet olivat yhteensä 74,2 milj. euroa, mikä toteutui 115 000 talousarviota suurempana. Edelliseen vuoteen verrattuna valtionosuudet ovat 0,3 milj. euroa suuremmat. Valtionosuudet täsmäsivät Kuntaliiton julkistamiin valtionosuuksiin.

Rahavarojen hallinta

Rahat ja pankkisaamiset ovat tilinpäätöshetkellä 83,7 milj. euroa. Valtuuston päätöksen mukaisesti osa Loiste Oy:n kaupan yhteydessä saaduista rahavaroista on annettu tunnettujen varainhoitajien hoitoon kilpailutuksen kautta. Tilinpäätöksen aikaan rahoitusarvopapereiden tasearvo 31.12.2019 on 134 852 826 euroa ja hankintameno 135 000 000 euroa.

Tarkastuslautakunnan arvio

Rahavarat on sijoitettu valtuuston päätöksen mukaisesti matalan riskin ja kohtuullisen tuoton kohteisiin. Rahavaroja sijoittavat kilpailutuksen kautta valitut kolme itsenäisesti toimivaa sijoitusyhtiötä.

Sisäisen tarkastuksen toimenpideohjelman toteutuminen (hankintatoimi)

Hankintalain mukaan julkisten hankintojen ammattitaitoinen, osaava ja taloudellisesti järkevä läpivienti edellyttää hankintojen suunnitelmallisuutta, tarkoituksenmukaisuutta ja markkinoiden huomioon ottamista. Kajaanin kaupungilla ei ole voimassa olevaa hankintastrategiaa tai hankintapolitiikkaa, joka ohjaisi hankintatoimea. Tar-

kastuslautakunnan näkemyksen mukaan hankintatoimessa on ollut merkittävää henkilöstövajausta vuonna 2019.

Tarkastuslautakunnan arvio

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan hankintojen kilpailutus sekä ostolaskujen seuranta, asiatarkastus ja hyväksyntä ovat puutteellisia. Lautakunta katsoo, että hankintatoimen henkilöresurssit on laitettava ajan tasalle välittömästi. Lisäksi suositetaan, että kaupunki laatii kilpailuttamiseen liittyvän ohjeistuksen, joka liitetään osaksi hankintaohjekokonaisuutta.

Perusopetus

Kajaanin perusopetuksen koulukiinteistöjen parantaminen jatkui. Kajaanin lyseon peruskorjaus ja rakentaminen jatkuivat. Kaikkiaan kouluja on 13 ja opetuspaikkoja 18 ja ajatuksena on, että koulurakennukset pidetään kunnossa. Kouluverkkorakenteen tarkasteluun on paineita ja koulurakennuksissa on puutteellisuuksia.

Opetuksessa alkoi varhennettu englannin kielen opetus 1. ja 2. -luokilla syksyllä 2019. Suunnitteilla on ollut kaksikielisen opetuksen alkaminen syksyllä 2020. Koulujen oppilaat saavat henkilökohtaiset kannettavat tietokoneet 6. ja 9. luokista alkaen luvulla vuonna 2019–2020. Koulut panostavat lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksiin sekä perheiden vuorovaikutuksen tukemiseen. Tehostetun ja erityisen tuen piirissä olevien oppilaiden prosentuaalinen osuus on kasvanut, ja erityisopettajien ja koulunkäyntiavustajien määrää on lisätty. Poissaoloihin puuttumisen toimintamalli on otettu käyttöön kaikissa kouluissa.

Perusopetuksessa vahvistettiin yrittäjyyskasvatusta ja Kajaani palkittiin toukokuussa 2019 Vuoden Pikkuyrittäjät–kunta palkinnolla.

Perusopetuksen toimintakate ylittyi 1,2 miljoonalla eurolla. Tulot toteutuivat 429.000 euroa suunniteltua paremmin. Henkilöstökulut ylittyivät 956.000 euroa. Perusopetukseen siirtyi konsernihallinnosta 7,4 htv, hankerahoilla 12,3 htv, kotoutumisen tuella 6,2 htv sekä 0,9 htv:n osuus koulukuraattorista. Kokonaisuudessaan lisäys oli 26,8 henkilötyövuotta. Talouden sopeuttamisohjelmaa valmisteltiin vuosille 2020–2022.

Tarkastuslautakunnan arvio

Vaikka perusopetukseen on lisätty panostusta, oppilaiden lisääntynyt aggressiivinen käytös ja levottomuus ovat tuoneet haasteita koulutyöhön.

Tilakeskus

Tilakeskuksen toimintakate toteutui noin 627 000 euroa talousarviota paremmin. Tämä johtui toimintakertomuksen mukaan pääasiallisesti rakennusten energiakustannusten säästöistä. Sähköenergian kulutus pieneni noin 3 %, mutta lämpöenergian kulutus kasvoi noin 2 %. Tavoitteeksi asetettu vuotuisten energiakustannusten säästö 1-2 % toteutui näin osittain.

Rakennusten purkukuluihin varattu määräraha toteutui vain osittain. Kaupungin rakennuskantaa vähennettiin 2 329 m² myymällä tai purkamalla rakennuksia. Samanaikaisesti valmistui uusi harjoitusjäähalli (2 635 m²). Tavoitteeksi asetettu toimitilojen kokonaismäärän vähentäminen noin yhdellä prosentilla vuosittain ei toteutunut, sillä käytännössä tilojen kokonaismäärä pysyi lähes ennallaan.

Tarkastuslautakunnan arvio

Tilakeskuksen toiminta ja talous ovat toteutuneet vuonna 2019 pääasiallisesti suunnitelman mukaisesti.

Kajaanin Mamselli -liikelaitos

Kajaanin Mamselli-liikelaitoksen toiminta on jaettu vuonna 2019 neljään liiketoiminta-alueeseen, jotka ovat ravintolapalvelut, puhtaanapitopalvelut, varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen ateria- ja puhtaanapitopalvelut sekä sosiaali- ja terveystalouden ateriapalvelut.

Kajaanin kaupungin omistajapoliittisen ohjelman mukaisesti Mamselli luopui vuoden 2019 lopussa Kainuun Sotelle tuotettavista ateria- ja puhtaanapitopalveluista sekä yksityisille hoivakodeille tuotetuista ateriapalveluista. Mamselli keskittyi Kajaanin kaupunkikonsernin tarvitsemiin ateria- ja puhtaanapitopalveluihin. Kainuun Sotelle siirtyi 41 työntekijää. Mamselli välttyi tämän johdosta irtisanomisilta

Samanaikaisesti muutoksen kanssa tehtiin selvitys Kajaanin kaupungin tilakeskuksen ja Vimpelinlaakson kehittämisliikelaitoksen palveluiden keskittämisestä.

Ruokatuotannon tehostamiseksi Mamselli teetti ulkopuolisella asiantuntijalla keittiöselvityksen. Muutoksia tehtiin keittiö Lounatuuleen, ja syksyllä erityisruokavaliotuo-
tanta siirtyi Kätönlahdesta Lounatuuleen. Lyseon oppilaiden ruokailu jatkui väistöt-
loissa entisellä OKL:lla. Opiskelijaravintola Foxin peruskorjauksen suunnittelu jatkui ja
ammattikorkeakoulun kahvioita uudistettiin tiloiltaan ja tuotevalikoimiltaan. Mam-
selli luovuttaa tähderuokaa Kajaanin Päiväkeskukselle Ravintola Foxista ja lukion

opiskelijaravintolasta. Lisäksi Mamselli myy ylijäämäruokaa, aluksi pilotointina, Kes-kuskoululta ja Lehtikankaan monitoimitalolta, ja myös kuudelta muulta koululta ja kaupungintalon henkilöstöravintolasta. Vuodelle 2020 tarvikehankinnat on keskitetty leipomotuotteita lukuun ottamatta Hanselille elintarvikemäärärahojen riittävyyden turvaamiseksi.

Toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet on saavutettu. Peruspääoman korko 50.000 euroa on tuloutettu kaupungille, ja tilikauden ylijäämä oli 154.000 euroa. Taloudellisten tavoitteiden saavuttamiseksi Mamsellissa käynnistettiin kuitenkin sisäinen talouden sopeuttamisohjelma henkilöstö- ja elintarvikemenojen hillitsemiseksi.

Sairauspoissaolojen seurantaan laadittiin niiden vähentämistä tukeva toimintamalli. Sairauspoissaolojen määrä on edelleen suuri Mamsellissa: 15,4 päivää. Määrä oli vähentynyt 0,3 päivää edellisestä vuodesta, mutta sairauslomien palkkakustannukset olivat nousseet 265.161 eurosta 307.943 euroon.

Tarkastuslautakunnan arvio

Liikelaitoksen talous toteutui hyvin, mutta sairauspoissaoloihin on syytä kiinnittää edelleen huomiota. Kajaanin Mamselli – liikelaitos on muutostilanteessa onnistunut sopeuttamaan toimintojaan hyvin.

Pelastuslaitos

Operatiivinen toiminta

Hälytystehtäviä pelastustoimella oli vuoden 2019 aikana yhteensä 1578 kappaletta. Hälytystehtävien määrä laski viime vuodesta 8,7 % (1715 kpl vuonna 2018). Pelastuslautakunnan kiireellisten tehtävien (924 kpl) toimintavalmiusaika on ollut keskimäärin 15 minuuttia ja 43 sekuntia. 2018 toimintavalmiusaika oli 15 minuuttia ja 39 sekuntia.

Aiheutuneiden vahinkojen arviointi

Rakennuspaloissa menehtyi yksi henkilö, loukkaantui 17 henkilöä, pelastettiin 4 henkilöä ja evakuoitiin 52 henkilöä. Rakennuspaloissa arvioitiin tuhoutuneen omaisuuden arvoksi 1,7 miljoonaa euroa. Vastaavasti pelastetun omaisuuden arvoksi arvioitiin 8,8 miljoonaa euroa.

Liikenneonnettomuuksia oli 320 kpl, joissa menehtyi 4 henkilöä ja loukkaantui 158 henkilöä. Muissa onnettomuuksissa menehtyi 5 henkilöä ja loukkaantui 30. *Metsäpaloja oli 45 kappaletta ja maastoa paloi 57,8 hehtaaria.*

Ennalta ehkäisevä toiminta

Erheellisten hälytyksiä on ollut 197 kpl. Näistä laskutukseen johti 61 kpl, korjaus määräksi 42 kpl.

Valvonta ja turvallisuusviestintä

Valvontakohteiden määrä oli 633 joista tekemättä jäi 56 kpl. Valvontaprosentti oli 91 %. Turvallisuusviestintä tilaisuuksia oli 274 kpl, joissa osallistuneita 10504 henkilöä. 14 % kainuulaisista tavoitettiin.

Valtuustoon nähden sitovat toiminnalliset tavoitteet

Toiminnalliset tavoitteet ovat pääasiallisesti toteutuneet ja osittain toteutuneiden tavoitteiden jatkotoimenpiteet on otettu hyvin huomioon.

Tarkastuslautakunnan arvio:

Kainuun Pelastuslaitoksen sitovat toiminnalliset tavoitteet ovat pääasiallisesti toteutuneet.

5 MUUT HAVAINNOT

- Kainuun Soten ennakoitua suurempi alijäämä vaarantaa myös kaupungin talousarvion 2020 perusteet. Tilanteen vakauttamiseksi suositellaan edelleen riittävän vaikuttavia omistajaohjaustoimia.
- Kajaanin kaupungin konsernihallinnossa on kehitetty toimintaa prosessikuvausten avulla. Prosessikuvauksia on hyvä ylläpitää, ja prosessikuvauksiin liittyvää kehitystyötä suositetaan jatkettavaksi.
- Verkkomaksaminen on otettu käyttöön muun muassa markkinakatu- ja venepaikkojen varausten yhteydessä sekä kansalaisopiston kurssivarauksissa. Verkkomaksaminen vähentää laskutusvirheiden riskiä sekä nopeuttaa myyntituottojen keräämistä. Verkkomaksamisen lisäämistä suositetaan soveltuvin osin.

- Laskujen asiatarkastajana ja hyväksyjänä voi edelleen toimia sama henkilö. Lautakunta uudistaa havaintonsa ja kehottaa kiinnittämään huomiota vaarallisiin työyhdistelmiin.
- Lautakunta suosittaa tiedonkulun tiivistämistä Sarastia Oy:n palvelukeskuksen ja kaupunkikonsernin välillä niin, että toimenpiteet tulevat kirjatuiksi rekistereihin (esimerkkinä osakkeiden hankintahinta).
- Metsäsuunnitelmassa seurattu talousmetsän kokonaispinta-ala oli 6 888 hehtaaria, josta uudistuskypsää metsää oli tarkasteluajankohtana 1 248 hehtaaria (18 % talousmetsästä). Lautakunta suosittaa kehittämään prosessia niin, että metsäsuunnitelma, sen seuranta ja päivittäminen olisivat mahdollisimman reaaliaikaista ja sellaiset alueet, joita ei voida hakata, tulisivat huomioituiksi seurannassa.
- Kajaanin kaupungin omistamia kiinteistöjä koskevaa rakennusten rakennemuutosohjelmaa on päivitetty tilikauden 2019 aikana. Lautakunta suosittaa, että sellaiset rakennuskohteet, joilla ei ole, eikä arvioida tulevan, käyttöä julkisessa palvelutuotannossa ja joita ei saada myydyksi tasearvolla, kirjataan alas.
- Hyvityslaskuihin liittyvää prosessia suositetaan kehittämään niin, ettei sama henkilö voi tehdä hyvityspyyntöä ja hyväksyä omaa pyyntöään. Lautakunnan näkemyksen mukaan sisäisen ohjeistuksen laatiminen hyväksymisrajoista on myös tarpeen.
- Opetushallituksen ohjeen mukaan ylläpitäjän/koulutuksen järjestäjän tulee tulostaa valtionosuuksien perustana olevat antamansa oppilastiedot ja arkistoida ne allekirjoitettuina. Myös tiedot, joihin ilmoitus perustuu, tulee arkistoida, ja arkistokappaleiden tulee olla tarvittaessa valtionosuusviranomaisen saatavissa. Suositeltavaa on, että tilastoinnista vastaava henkilö allekirjoittaa myös arkistoitavat tilastointitulosteet, ja että Koski-järjestelmän osalta ilmoitettuja tietoja käydään dokumentoidusti läpi, jotta mahdolliset 'ei aktiiviset' opiskelijat poistetaan ilmoitetuista tiedoista.

Kiitokset

Tarkastuslautakunta kiittää kaupunkikonsernin henkilökuntaa ja luottamushenkilöitä vuodesta 2019.

Allekirjoitukset

Kajaanissa 26. päivänä toukokuuta 2020

Ari Toppinen
puheenjohtaja

Pasi Arffman

varapuheenjohtaja

Kyösti Klemetti

jäsen

Sari Kyllönen

jäsen

Leena Törrö

jäsen

AIKAISEMPIEN VUOSIEN SUOSITUSTEN SEURANTA (Liite 1)

Vuoden 2018 arviointikertomuksessa esitetyistä havainnoista on kaupunginhallitus antanut selvityksen kaupunginvaltuustolle 30.9.2019 seuraavasti:

1.. Peruskaupungin alijäämä on pienentynyt v.2017 tasosta, mutta tulos on edelleen alijäämäinen

Vastaus:

Kaupunginhallitus on käynnistänyt talouden ja toiminnan sopeuttamissuunnitelman vuosille 2020–2022 yhdessä Kainuun Soten ja Perlacon Oy:n kanssa. Tavoitteena on peruskaupungin talouden tasapainon saavuttaminen vuoden 2022 loppuun mennessä. Vaikka vuoden 2019 tilinpäätös on Loiste Oy:n osakekaupan vuoksi yli 100 milj. euroa ylijäämäinen, on peruskaupungin tulos edelleen alijäämäinen.

2. Lautakunta uudisti aikaisemman suosituksensa koulutusliikelaitoksen opiskelijoiden päihteettömyyskasvatukseen edistämiseksi

Vastaus:

Koulutusliikelaitoksessa panostetaan päihteettömyyskasvatukseen sekä järjestetään yhdessä nuorisotyön, eri verkostojen ja oppilaitoksen opiskelijoiden kesken mm. harrastetapahtumia. Oppilaitoksen edustus on kaupungin päihderyhmässä, opiskelijahuollon ohjausryhmässä yms. Näissä ryhmissä pohditaan ja sovitaan yhteisistä keinoista päihteettömyyskasvatukseen edistämiseksi. Muita toimenpiteitä ovat kouluterveyskyselyiden läpikäynti opiskelijoiden kanssa, henkilökohtaiset keskustelut kuraattorin kanssa, alaikäisten päihteiden käyttöön puuttuminen, yhteistyö kouluterveydenhuollon kanssa, hyvinvointivalmennus, ruokahuolto jne.

3. Kaupungin henkilökunnan sairauspoissaolot ovat lisääntyneet 6,2 % vuodesta 2017 vuoteen 2018. Tarkastuslautakunta on esittänyt huolensa asiasta.

Vastaus:

Eniten sairauspoissaoloja on aiheutunut tuki- ja liikuntaelinsairauksien ja psyykkisten sairauksien johdosta. Mitään selvää yksittäistä syytä ei ole ilmennyt.

Työterveyshuolto on keskittynyt ennalta ehkäisevään toimintaan; neuvonta, tietojen antaminen ja työpaikkaselvitystyö. Kaupunki on aloittanut esimiestyön kehittämisen. Jokaiselle esimiehelle on tehty 360-arviointi. Toimialoilla on käynnistetty moniammatillinen keskustelu poissaolojen kasvun hillitsemiseksi. Esimies saa poissaolahälytyksen yksittäisten työntekijöiden poissaolomäärästä, ja voi näin ollen käynnistää keskustelun poissaoloihin johtaneista syistä ja mahdollisista toimenpiteistä niiden johdosta.

Henkilöstöohjelmassa 2019–2022 on yleinen työhyvinvointi ja myönteinen työpäiväkokemus nostettu keskeiseksi teemaksi. Keskushallintoon on rekrytoitu työhyvinvointipäällikkö. Kajaanin kau-

pungilla valmistellaan korvaavan/muokatun työn mallin kehittämistä ja käyttöönottoa v. 2020. Mallin odotetaan vähentävän sairauspoissaoloja ja ennaltaehkäisevän työkyvyttömyyttä.

4. Talouden nousukausi loi työpaikkoja, työttömyys väheni, mutta kuitenkin alueen houkuttelevuutta ei ole saatu nousemaan ja avainaloilla kärsitään työvoimapulasta. Kaupunkistrategian toteuttamisessa ei ole onnistuttu.

Vastaus:

Kaupunkistrategia on ohjannut toimintaa, vaikka tavoitteita ei ole saavutettukaan. Työpaikkojen lisääntyminen ja työttömyyden vähentyminen ovat olleet myönteistä kehitystä. Syntyvyyden kasvu on Kainuussa muuta maata heikompaa.

Työvoimapulaan on vastattu erilaisilla rekrytointitoimilla ja koulutuksella. Ulkomaisen työvoiman saamiseksi on käynnistetty kehittämistoimia.

5. Kokonaisuudessaan peruskaupungin ja konsernin toiminta on ollut hyvää ja merkittäviä poikkeamia ei ole ollut. Lainamäärä/asukas on kasvanut, ja lisääntynyt lainanotto on käytetty investointeihin. Merkittävin alijäämän aiheuttaja ovat olleet lisääntyneet SOTE-menot. Soten alijäämä on vaarantanut myös kaupungin talousarvion 2019 perusteet. Lautakunta on suosittanut vaikuttavia omistajaohjaustoimenpiteitä tilanteen vakauttamiseksi ja pyytänyt kiinnittämään huomiota siihen, että vuosikatteen tulee kattaa suunnitelman mukaiset poistot. Lainamäärä/asukas ei saa jatkaa kasvuaan. Lisäksi lautakunta uudisti suosituksensa, että poikkeamasi-tyksiin eri toimialojen ja eri osioiden välillä kiinnitetään jatkossa huomiota.

Vastaus: Koko Kainuun sote-menojen hillitsemiseksi ja kuntayhtymän toiminnan tehostamiseksi kunnat ja Kainuun Sote tilasivat arviointityön KPMG Oy:ltä. Tavoitteena on päästä tekemään perusteltuja ja kestäviä strategisia valintoja palveluiden turvaamiseksi kestävästi myös tulevaisuudessa.

Kaupungin investoinnit ovat v. 2019 valtuuston päätöksen mukaisesti lähes 30 milj. euroa. Omarahoitustarve on vuosikatteen määrä eli 13 milj. euroa ja lisärahoitustarve n. 17 milj. euroa. Hyväksytyin talousarvion mukaisesti tämä katetaan uudella lainalla, ja lainamäärä/asukas kasvaa myös v. 2019. Vuosikatetavoitteeseen ei päästä Kainuun Soten maksuosuuden kasvun (noin 10 milj. euroa) vuoksi. Rahoitusvaje on katettava joko lisälainanotolla tai purkamalla sijoitusomaisuutta.

Vuonna 2019 kaupungin rahavarat ja sijoitusomaisuus ovat lisääntyneet osakekaupan johdosta 150 milj. eurolla. Pääosa varoista sijoitetaan tuottavasti ja turvaavasti valtuuston hyväksymien sijoitustoiminnan periaatteiden ja kaupunginhallituksen vahvistaman sijoitussuunnitelman mukaisesti. Kajaanin kaupungin lainamäärä/asukas tulee olemaan tulevina vuosina noin 4000 euroa ja konsernin lainakanta yli 10 000 euroa/asukas. Kaupunki ei kuitenkaan ole vastuussa tytäryhtiöidensä lainakannasta.

Vain pakolliset, kaupungin palvelutuotannon ja kehittämisen kannalta välttämättömät ja kaupungin elinvoimaa lisäävät investoinnit toteutetaan. Investointien käyttötalousvaikutuksiin kiinnitetään erityistä huomiota. Kaupunginvaltuusto päättää investointitasosta ja niiden rahoittamisesta

vuosittain.

6. Huomion kiinnittäminen investointihankkeiden kustannuslaskentatarkkuuteen; vrt. kaupunginvaltuuston päätösten mukaiset kohteet

Vastaus:

Vastaus on jaettu kahteen osaan: yli miljoonan euron hankkeet ja alle miljoonan euron hankkeet

Yli miljoonan euron hankkeisiin käytetään Haahtelan TAKU kustannusten tavoitehinalaskentaa. Kustannuslaskennan tarkkuus on hankkeen vaiheesta ja käytössä olevien lähtötietojen tarkkuudesta riippuen +/- 10 %.

Merkittävimmät hankkeet toteutetaan rakennustieto-ohjekortin/prosessimallin mukaisesti. Hanke jaetaan tarve- ja hankesuunnitteluvaiheeseen sekä suunnittelu- ja toteutusvaiheeseen. Investointiohjelmassa esitetty kustannus perustuu yleensä hankesuunnitteluvaiheessa määriteltyyn tavoitehintaan.

Useammalle vuodelle jaksottuvan rakennushankkeen kustannusten jakaminen investointiohjelmaan on todettu erittäin haastavaksi. Pienikin muutos hankkeen aloitukseen tai päättymiseen muuttaa kustannusten jaksotusta oleellisesti. Jaksotus pyritään korjaamaan aina seuraavan vuoden investointiohjelmaan. Jaksotusten poikkeamat eivät ole vaikuttaneet hankkeiden kokonaiskustannuksiin ja hankkeet ovat toteutuneet investointiohjelmaan varatun kokonaismäärärahan mukaisesti.

Alle miljoonan euron hankkeet ovat pääosin peruskorjausluonteisia osakorjauksia, joilla ylläpidetään rakennusten toiminnallista kuntoa, turvataan toimintaympäristö ja jatketaan rakennusten elinkaarta. Näiden investointivaraus perustuu kustannusarvioon tai aikaisempiin vastaavien referenssihankkeiden kustannusarvioon. Suunnittelu käynnistetään vasta sen jälkeen, kun investointiohjelma on hyväksytty. Yksittäisten hankkeiden osalta on suunnitteluvaiheessa voitu todeta, että investointivarausta ei ole tarpeen käyttää, hanketta siirretään tai on löydetty vaihtoehtoinen ratkaisu. Tällöin investointirahalle on pyritty löytämään korvaava kohde. Hankkeiden kiireellisyys on määritelty tilakeskuksen ylläpitämässä investointien ja kunnossapidon pitkäntähtäimen suunnitelmassa.

Vastauksessa on kuvattu määrärahamuutosten päätöksentekoprosessi (kv 30.9.2019 § 41).

Tilakeskus kehittää investointien pitkän tähtäimen suunnitelmassa yhdessä muiden toimialojen kanssa. Suunnitelmassa on jatkossa entistä tarkemmin investointi- ja kunnossapitohankkeet, ja se luo pohjan pitkän tähtäimen kustannusohjaukselle. Investointiohjelman seuraava viiden vuoden jakso perustuu toimialojen yhteiseen näkemykseen hankkeiden priorisoinnista ja investointien kustannustaso on sovitettu käyttäjän kykyyn kantaa investoinnista aiheutuva käyttötalousvaikutus.

7. Rakennuslupien sähköinen käsittely on kasvattanut lupien käsittelyaikoja. Lautakunnan näkemyksen mukaan sähköinen asiointi on tarpeen, ja sitä tulee edelleen kehittää.

Vastaus:

Rakennuslupien sähköisen haun ja arkistoinnin käyttöönotossa Kajaani on edelläkävijä, ja on näin joutunut tekemään paljon kehittämistyötä ohjelman valmistajan kanssa. Viivästykset johtuvat puutteellisesti täytetyistä hakemuksista, joita ei voida käsitellä, ennen kuin hakemusta on täydennetty ja viety hakuprosessi loppuun. Lisäksi myös paperisen piirustusarkiston (noin 70 000 piirustusta) skannaus on vienyt henkilöstöresursseja, kuten myös osa-aikaisen työntekijän eläköityminen.

Toimintaa kehitetään ja panostetaan erityisesti laadukkaaseen valvonta-, neuvonta- ja opastustyöhön

8. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan hankintatoimen tulee ottaa isompi rooli hankintojen toteutuksessa. Hankintatoimen ohjeistuksen käytäntöön viennissä ja valvonnassa on parannettavaa.

Vastaus:

Hankintatoimen sisäinen tarkastus on toteutettu alkuvuodesta 2019, jonka perusteella on laadittu toimenpidesuunnitelma ja aikataulu hankinta- ja ostotoiminnan puutteiden korjaamiseksi ja kehittämiseksi. Toimenpidesuunnitelman toteuttaminen on jäljessä aikataulustaan hankintatoimen merkittävien resurssimuutosten johdosta.

9. Tarkastuslautakunta on kiinnittänyt huomiota erityisopetustarpeen lisääntymiseen. Lautakunta on esittänyt huolensa asiasta ja katsonut, että erityisopetustarpeen lisääntyminen tulee ottaa huomioon sivistystoimen resursseissa. Lautakunta on suosittanut myös lisäresurssia perusopetuksen oppilaiden päihitteettömyyskasvatukseen.

Vastaus:

Eryyisen tuen tarve on kasvanut Kajaanissa, mutta on huomattava, että se on myös valtakunnallinen ilmiö. Tuen tarve on kasvanut erityisesti pienten koululaisten osalta. Lasten psykososiaalinen oireilu ja aggressiivinen käyttäytyminen ovat yleistyneet.

Kajaaniin on perustettu kuusi uutta erityisen tuen ryhmää v. 2018 ja avustajien määrää on lisätty. Tämä näkyy myös lisääntyneinä kustannuksina.

Perusopetus ja varhaiskasvatus ovat lisänneet yhteistyötä. On suunniteltu joustavaa koulunaloitusta (starttiluokka), mutta sopivien tilojen ja talousarvion niukkuuden vuoksi sitä ei ole voitu toteuttaa. Varhaiskasvatuksessa on käynnistetty hankerahalla perheohjauksen toimintamalli, jossa kannustetaan vanhempia vuorovaikutukseen lastensa kanssa. Perusopetuksessa on käynnistetty hankerahalla neuropsykologisen ohjaajan ja lastenpsykiatrin sairaanhoitajan yhteistyö sekä Ote-työparityö, jossa erityisopettaja ja erityisnuorisotyöntekijä toimivat työparina koulua käymättömiä nuorten kanssa heidän palauttamisekseen normaaliin koulutyöhön. Walkers-toiminnan avulla on jalkautettu päihitteettömyyskasvatusta nuorten keskuuteen.